

MYTTERIET PÅ SØLVSKONNERTEN SOM KOM TIL KLEVEN

Professor Dag Hundstad, medlemsmøte på Risøbank 24.09.24

Ca. 70 tilstede

Her viser Hundstad her en skonnert av samme type som *Plattsburg*

Lokalet på Risøbank var fylt til randen da professor Dag Hundstad fra Kleven holdt et interessant og levende foredrag om mytteriet på "Sølvskonnerten" *Plattsburg*.

Denne skonnerten kom til Kleven havn i 1816, og på den tiden kunne det ligge mange skip i Kleven, og opptil 1000 sjøfolk fra forskjellige nasjoner kunne oppholde seg der på samme tid. De brukte mye penger i Kleven, og befolkningen i Kleven var servicefolk. Sjøfolkene betalte for seg med sølvdollars.

I Kleven var det et herlig uorganisert kneipeliv, med alt fra små kneiper til ballsaler i de store husene.

I følge dikteren Vilhelm Krag hadde de "hele verden til nærmeste nabo".

Skonnerten *Plattsburg* var fra Baltimore i Amerika. Mannskapet var fra alle verdens hjørner (Motley Crew). Den var eid av rederen Isaac Mc Kim, og kaptein var William Hackett. Mc Kim kjøpte kolonivarer, bl.a. kaffe fra Brasil. Det var verdier for over 10.000 dollar om bord i skonnerten da den la ut på sin seilas til Tyrkia for å handle opium. Om bord er det 17 sjøfolk og 19 kister med sølvmynter. Det hersket et strengt hierarki om bord, og det brøt raskt ut dårlig stemning blant mannskapet. Det fortelles om en episode der en matros skulle feie dekket, men han gjorde det på engelsk manér, ikke amerikansk. Dermed oppsto det slåsskamp om bord, og kapteinen truet med å hugge hull i matrosenes skipskister. Da roet tumultene seg.

Misnøyen var stor, og blant matrosene var det en som var ekstra mistenkelig: Störmer fra Danzig (nå Gdansk). Han hadde med gift om bord, og helte den i kaffen til offiserene. Men dosen var for lav, så resultatet ble bare litt magetrøbbel blant offiserene .

Dette var det første forsøket på å gjøre mytteri, noe som ikke var dagligdags i sjøfarten på den tiden i fredstid, selv om kaperfart var vanlig i krig.

Men matrosene var inspirert av mytteriet på Bounty, og de gjorde et nytt forsøk:

Denne gangen skulle offiserene bindes fast, men de fleste matrosene "feiget ut" da de skulle gå til aksjon, dermed ble det ingen mytteri denne gangen heller.

De ga imidlertid ikke opp, og det tredje forsøket gikk ut på å bruke denne metoden:

To styrmenn ble kalt opp på dekk ved vaktskiftet: "Sail, o hoi!" Førstestyrmannen ble slått i hodet med noe hardt – kapteinen kom opp, og led samme skjebne. Det samme gjaldt supercargoen, han som hadde overoppsynet med lasten. Det skjedde altså tre mord på samme natt, og likene ble kastet over bord. Men annenstyrmannen klarte å komme seg ned under dekk der han barrikererte seg i lasterommet der det var et stort whiskylager. Da han ble funnet var han drivende full. Matrosene fikk ham til å sverge at han ville være med dem – dermed fikk han leve.

Avtalen var at alle skulle ha sin del av byttet. Nå ble det, etter god sjørøverskikk, innført demokrati. Oppgaver ble fordelt, men først ble det holdt en vill fest.

Spørsmålet ble så: Hvor skulle de seile? De ble enige om å sette kursen mot Norge.

Og i august 1816 ankom de altså Kleven. Men kunne Kleven havn gjemme bort disse mytteristene? Konsulen på den tiden, den ikke ukjente Giert Giertsen, tok alt for god fisk, og ble mistenkelig god venn med den falske kapteinen Störmer.

Störmer solgte kaffe i byen, matrosene strødde om seg med sølvmynter. Der var ingen fast tollvakt på den tiden, og det var så som så med tollernes vakthold om bord på skipene. De ble rett som det var skjenkt.

Verken høy eller lav så ut til å bry seg om *Plattsburgs* historie.

Men i Kristiansand holdt den amerikanske konsulen Peder Isaachsen til, og han skjønnte at det var noe alvorlig galt da den falske kapteinen solgte mer og mer, og til slutt ville selge hele skipet. Han sendte folk til Mandal for å arrangere et møte mellom Isaachsen og Störmer. Störmer takket først ja, men da han fattet mistanke rømte han til Danmark, og det viste seg at han hadde fått hjelp til det av Giertsen.

Hva skjedde med resten av mytteristene?

De ble fengslet i forskjellige land, men fem av dem var på frifot, og man vet ikke noe mer om dem.

Amerikanske myndigheter ville statuere et eksempel i denne saken, og det var imponerende at alle de fengslede ble sporet opp. De hadde et velfungerende diplomati. De greide å få ut signalement, og arresterte mange. Men det var vanskelig å få dem utlevert fra de forskjellige fengslene.

Störmer ble fengslet i Danzig, og satt i 10 år. Han fikk beholde noen av pengene fra mytteriet, men det skulle vise seg at noen av de var falske.

Etter hvert satt de fleste fangene i København, og ingen amerikanske kapteiner ville påta seg å hente dem, så det måtte til slutt sendes et krigsskip.

De havnet i Boston, og det ble en lang rettsak der alle ble betraktet som pirater. De fikk dødsstraff, bortsett fra én som bare fikk en bot.

Fire mytterister ble hengt, med 20.000 tilskuere tilstede.

Dette ble etterspillet i Mandal:

Störmer ble brakt til Mandal, der han ble gjenkjent. Saken kom opp i en kommisjon, og senere til Høyesterett. 25 personer ble siktet – tollbetjenter som skulle ha visst om det som hadde skjedd, og hjulpet til ved kapteinens flukt – selv om det aldri ble bevist.

Mange, fra høy til lav, ble dømt økonomisk, og ble ruinert. Giert Giertsen ble fradømt sitt visekonsulat, og det ble opprettet fast tollvakt i havna.

Hundstad fortalte at det fortsatt er noen som håper på å finne sølv og gull som mytteristene kan ha gjemt før de rømte fra Kleven. Han har hørt om skatten på Gismerøya i alle år, og det er ikke usannsynlig at mytteristene på "Sølvsconnerten" kan ha gjemt unna verdisaker i området.

Bente takket ham av med historielagets bok om familien Tidemand,
av Thor Gunnar Hansen

Ref. Eva Saanum